

Verzwoigen Kathedralen

Verzwoolgen Kathedralen

Hub Zwart

© 2012 Copyright Hub Zwart
ISBN 978-94-90683-00-9

Omslag: *Sagrada Familia*

Inhoud

Turandot	7
<i>Verboden stad</i>	9
<i>Koorzang</i>	10
<i>Actio in distans</i>	11
<i>In het winterpaleis</i>	12
<i>Proeve van bekwaamheid</i>	13
<i>In questa Reggia</i>	14
<i>Zielsverhuizing (metempsychose)</i>	15
<i>Huwelijksbedfobie</i>	16
<i>Omslagpunt</i>	17
<i>Nessun dorma</i>	18
<i>Voettocht door Azië</i>	19
<i>Noli me tangere</i>	20
<i>Zonsopgang</i>	21
<i>Francesca Patanè</i>	22
Salomé.....	23
<i>Salomé</i>	25
<i>Sint Jan Baptist</i>	26
Moses und Aron	27
<i>Dodecaloog</i>	29
<i>Schoenberg en Wagner</i>	30
Die tote Stadt.....	31
<i>Mariettas Lautenlied</i>	33
<i>1920</i>	34
Dialogues des Carmélites.....	35

<i>Salve Regina (Kruisgang der Karmelietessen)</i>	37
Saint François d'Assise	39
<i>Klankspel</i>	41
<i>La joie parfaite</i>	42
<i>Tableau</i>	43
<i>Vogelveldtocht</i>	44
<i>Stigmata (1)</i>	45
<i>Stigmata (2)</i>	46
Tommy	47
<i>Brain opera</i>	49
<i>I'm free</i>	50
<i>Listening to you</i>	51
Nixon in China	53
<i>Nieuws</i>	55
<i>Luchthaven</i>	56
<i>Handdruk</i>	57
<i>Mao als dichter</i>	58
<i>De Grote Hal van het Volk</i>	59
<i>First Lady</i>	60
<i>Hainan</i>	61
<i>Het vrouwendetachment</i>	62
<i>Dooi</i>	63
<i>Oorlogsgeneratie</i>	64
<i>Zhou Enlai</i>	65
Nawoord	67
<i>Les cathédrales englouties</i>	69
Verantwoording	71

Turandot

Verboden stad

Boven de muren, de scharlaken vanen,
Het rode hart, de zetel van de staat,
Verschijnt de maan als bloedeloos gelaat:
De maan en Turandot, twee bleke manen,

Twee lichaamloze hoofden zonder organen...
De tempels en pagoden van brokaat
Omfloerst zij met haar koele, diafane
Sluier, met haar ijzige gewaad.

Op palen prijkend, hoofden van onthoofde
Prinsen, als bebaarde en besnorde
Ridders, een geliquideerde orde,

Een dertigtal lugubere verloofden:
Hen viel het toe, door haar Mongoolse horde
Standrechtelijk gekeeld, gespietst te worden.

Koorzang

Bij de portieken van het poortgebouw
Verdringt zich, vol verwachting, haast eufoor,
Een volksooploop: het schuim, het Pekinggrauw,
Een proletarisch Aziatisch koor,

Weeklagend, wispelturig en sonoor,
Bloeddorstig, maar bij vlagen vol berouw,
Als een getrouw publiek, een trouw gehoor,
Ter plekke, als een kop rolt voor een vrouw:

Onaangeroerd, een aanblik, een gestalte...
De prinses die men er decapiteert,
En als *memento mori* empaleert,

Wier hoofden men op stokken etaleert,
Zijn vorstenzonen van niveau, gehalte,
En van een hoog testosterongehalte.

Actio in distans

De maan omsluit levenden en doden:
De spookgestalten van de omgebrachte
Vrijers, in uitheemse klederdrachten,
De geel belegde daken en de rode

Vaandels, de betegelde pagoden,
Waar men in kosmostempels hemelkrachten
Bezweert met pentatonische akkoorden,
De keizerlijke zwanen in hun grachten...

En Beki Turandot verschijnt, genaakt:
Haar geur, haar aura en haar stemgeluid,
De weerschijn van het maanlicht op haar huid...

Zijn ziel wordt, als een snaar, betast, hij raakt
Akoestisch visueel bedwelmd, ontwaakt,
Niets is er dat zijn libido nog stuit.

In het winterpaleis

De sneeuwkraag op de vijvers blinkt als schuim,
Fonkelend in het lichtspel van de sterren,
Vrij van wolken die het zicht versperren,
Een diepe leegte is het hemelruim.

De Zoon des Hemels kent geen plichtsverzuim,
Met aan zijn voeten telgen uit de verre
Gewesten, Russen, Turken, zelfs een Khmer. En
Dan, met één beweging van zijn duim

Richt zich de Keizer tot zijn onderdanen
Vanuit de hoogte, tronend op zijn troon,
Een uiterst traag gebaar: de Hemelzoon

Verheft zich als een levensecht icoon
En naast hem troont zijn wrede, inhumane
Dochter, Turandot, in haar soutane.

Proeve van bekwaamheid

Zij nadert, met het aura van een sfinx,
 Een telg van Genghis Khan, half vrouw, half tijger,
 Met het postuur van een Mongoolse krijger
 En met de bloeddorst van een steppelynx.

Zij neemt het woord. Een slaafs cortège, links
 En rechts van haar, flankeert haar, haar bedreiger
 Trotseert zij met één blik, zoals een reiger
 Een kikvors priemt, betoverend als een jinx.

Zij wil, als dochter van Mongoolse stammen,
 In rijzend maanlicht schitteren en vlammen,
 Gehuld in zijde en in rendierhuiden:

Voornaam, hardleers, weerspanning, bruid der bruiden,
 Maar deze prins vermag haar cryptogrammen
 Keer op keer, tot driemaal toe, te duiden.

In questa Reggia

“Als maanadept en prehistorisch lid
Van onze clan, jong, maagdelijk en rein,
Werd zij ontmaagd, vermoord; haar graf, haar schrijn
Ben ik, haar doodscreet nam van mij bezit.

Laat dit paleis, dit poortgebouw, dit plein,
Waar 's nachts het plebs van Peking, in het wit
Gehuld, de maan verwelkomt en aanbidt,
Voor haar, en voor mijzelf, een grafzerk zijn.

De maan en ik: twee ongeschonden bloemen,
Nooit zal een minnaar mij de zijne noemen,
Nooit geef ik aan jouw blik mijn lichaam bloot”.

Hij luistert toe en in zijn blikveld doemen
Twee manen blakend op. Hij houdt zich groot:
Drie raadsel voor één leven, of één dood.

Zielsverhuizing (metempsychose)

Zij zint op wraak, uit naam van de onteerde
Lo-u-ling die, als een archetype,
In haar sublieme lichaam incarneerde
En haar met een voorouderlijke, diepe

Seksualiteitsvrees infecteerde.
In Prinsen die slechts dromend haar besliepen
En toch hun roemloos einde niet ontliepen,
Zag zij de Prins die Lo-u-ling bruuskeerde.

Al eeuwen rust zij in haar grandioze
Tombe, als een aanklacht tegen hem,
Aan haar dankt Turandot haar liefdeloze

Gelofte, haar fobie, haar angstpsychose,
Haar doodskreet vindt een echo in haar stem,
Haar aria is als een requiem.

Huwelijksbedfobie

Omringd door courtisanes die haar kleedden,
Met kroonjuwelen, met haar zijden sjerp,
Verschijnt zij bij de ingang van haar terp,
Haar tempelpiramide, dertien treden,

Als een fantoomprinses uit het verleden:
Haar gang oogt traag, haar stem klinkt ijzig scherp,
Een steppedochter als een kunstvoorwerp
Bestiert de hoofdstad onder de wereldsteden.

En Turandot scandeert - de prins zal bloeden -
haar raadselrijm, besluipt hem als haar vangst;
De onbekende gast blijft op zijn hoede,

Aanvaardt het tweegevecht. Moed duurt het langst,
Slechts onuitsprekelijke huwelijksangst
Lijkt Turandots hardvochtigheid te voeden.

Omslagpunt

Hij weet de rijmorakels die zij dichtte
Te duiden, elke duiding is een stap
Op weg naar haar, één trede van de trap,
Maar voor haar troef lijkt hij alsnog te zwichten.

De liefde lonkt, het Rijk, het keizerschap,
De lampionnen die haar huid belichten,
Maar onweerstaanbaar is de *force de frappe*
Van Turandots berijmde bliksemschichten.

Zij nadert, in de lichtval van de maan,
Als demon, als fantoombeeld, als sjamaan:
Haar geur, haar blik, haar stem, haar vis-à-vis...

Hij stokt, veert op, geeft antwoord op vraag drie,
Scandeert haar naam - hij heeft haar hint verstaan -
De dissonant zwelt aan tot melodie.

Nessun dorma

Mijn krachten wil ik met de jouwe meten,
Jouw divan wordt mijn aardse paradijs,
Jouw woorden, laat ze giftig zijn als beten
Van tijgerslangen, hard als Arctisch ijs.

Want zelfs als sfinx, met de mij toebemeten
Raadsels bracht je mij niet van de wijs
En al het andere mag je van mij weten,
Maar niet mijn naam, mijn naam geef ik niet prijs.

De slaap zal jou vanavond niet verkwikken,
Al heb je ooit de steppe met haar sleeën
Verruild voor luxe bedden. Met jouw blikken

En sluwe raadsels zul je mij niet strikken,
Onthoofde vrijers, wrede krijgstrofeeën,
Zijn niet bij machte om mij af te schrikken.

Voettocht door Azië

Haar tegenpool, de schuchtere Liù,
Exceleert in lijdzaam tolereren:
Uit dienstbaarheid, in weerwil van gedoe,
Volgt zij gedwee haar uitgespeelde heren.

Bedelend, in afgedragen kleren,
Beleeft zij, uitgeput en levensmoe,
Een onvoorzien en fnuikend rendez-vous;
Puccini zou slechts dit nog componeren:

Haar voettocht, bar, genadeloos, blootsvoets,
Eindigt als een uitzichtloze reis
Bij het portaal van Turandots paleis

Waar zij haar laatste klaagzang onverhoeds
Ten beste geeft ('U die zich hult in ijs')
Als primadonna van de zwarte toets.

Noli me tangere

“Raak mij niet aan” - zij snauwt, verlamd, ontsteld
 En zwijgt, bevriest, haar trotse, kalme tred
 Verstijft. De wereld lijkt één huwelijksbed;
 Het volk, de cast, de garde ruimt het veld.

De ochtend gloort, de maan verbleekt, de held
 Omhelst haar, grijpt haar, kust haar en besmet
 De ijsprinses, de steppedochter met
 Het virus van zijn drift, opdat zij smelt.

De nacht, het zilverblauw van haar opalen
 Mantel, haar mimiek, haar celibaat,
 Haar raadsels, haar onteerde familiale

Demon, zelfs de tint van haar gelaat:
 De nieuwe, onbekende Aziaat
 Maakt alles flets en broos, doet kleur verschalen.

Zonsopgang

De zon komt op, de berken en de elzen,
 Zo-even nog in duisternis verborgen,
 Beseffen wat de tekenen behelzen:
 De nacht moet wijken voor de dag van morgen.

Zij leek zo ongenaakbaar opgeborgen
 In haar scharlaken pij, haar rendierpelzen,
 Nu staat hij in zijn recht, haar te omhelzen,
 Om haar, voorgoed, een keerpunt te bezorgen.

De ruimte plooit zich, een gekleurd tableau
 Wordt zichtbaar, op gekrulde tempeldaken
 Tekenen de uitgesneden draken

Zich af, en in een keizerlijk château
 Weten handen meester zich te maken
 Van haar onschendbaarheid, van Turandot.

Francesca Patanè

In Giacomo Puccini's Onvoltooide
Vertolkt zij, onnavolgbaar, charismatisch,
Ongrijpbaar, archetypisch Aziatisch,
De rol van de gekroonde en gekooide

IJsvorstin die met één kus ontdooide,
Waarna zij zich, hautain, aristocratisch,
Alsnog met warme liefdesklanken tooide,
Al blijft het slotduet vrij problematisch.

Turandots Siberisch-obsolete
Kosmos was akoestisch: duizend manen
Zongen, net als zonnen en planeten,

Erupties van stervormige sopranen -
In Patanè herleeft dit transhumane
Geluid, waarmee geen diva zich kan meten.

Salomé

Salomé

In illo tempore, op het dakterras
Van zijn vesting aan de Dode Zee,
Danste in het maanlicht Salomé,
De dochter van zijn vrouw Herodias:

Een εἶδολον, een zilveren gewas,
Een bleke vlam, een blanke scarabee -
Voor hem als viervorst, als diens protegee,
De jarige Herodes Antipas.

Een in de Bijbel vastgelegde *act*...
Zij leek de maan die aan de hemel hing,
Wier naaktheid door een sluier werd bedekt,

Speurend naar een dood of levend ding:
Een prooi, een bruidegom, een sterveling,
Een hand, een hoofd, een partieel object.

Sint Jan Baptist

Wat hij, in zijn anachoretencel,
 Uitbrengt, met een heremietenblik,
 Is onheilspellend, onbegrijpelijk;
 Hij leeft voor God, een mens is niet in tel.

Voor hem is het bestaan slechts ijdel spel,
 Een kille ziel, een ander type Ik,
 Een *God verhore ons*, een Samuel,
 En elk gebaar verstart tot zenuwtic.

Soms dreunt zijn stem, gedragen en trefzeker,
 Als van een vrome baritonpartij,
 Een troosteloze, lichaamloze spreker:

*Ontbied die vrouw, wier bed een zondenbeker
 Is. Waar huist, verblijft, waar zetelt zij?
 En dagvaard haar, opdat ik haar kastij!*

Moses und Aron

Dodecaloog

Onzichtbare God, laat mij Uw atonale
Stem niet horen; vraag mij, voor den volke,
Uw dodecafonie niet te vertolken,
Bespaar me Uw akoestische signalen!

Tonaliteit, hoezeer ook uitgemolken,
Blijft de smaak van het publiek bepalen,
Het volk verkiest sublieme bacchanalen
Boven grondtoonloze donderwolken.

*Ik tormenteer jou met Mijn klankkristallen
Omdat Ik harmonie en consonanten
Uitban, jou als voorbeeld stel voor allen:*

*Jouw twaalftoonstelsel, Mijn intolerante
Systeem, en wie zich tegen jou blijft kanten
Zal ook bij Mij in ongenade vallen.*

Schoenberg en Wagner

Hij radicaliseert, als antipode
 En erfgenaam, diens radicaliteit,
 Verschoond van reuzen, Rijndochters en goden,
 Van heidendom en hyperheftigheid.

Consonantenweezin als methode,
 Het trauma van de atonaliteit:
 De arbitraire toevalstoon als ode
 Op de klankkleur van de nieuwe tijd.

Etwas vom Wagner sitzt ihm doch im Leibe:
 Vernieuwingsdrang, diens hang naar chromatiek,
 Naar compromisafkerig *Übertreiben*.

Zijn breuk, zijn *Neuanfang* klinkt als repliek:
 Dodecafonie als *Antwortschreiben*
Zu Wagners 'Judentum in der Musik'.

Die tote Stadt

*Mariettas Lautenlied***Paul**

Zij komt, en met haar resurrectie komt
 Een einde aan mijn Brugse dodenwake,
 Eurydice zal andermaal ontwaken,
 Het duister wijkt, de stilte zelf verstomt.

Mijn kamer is een crypte, een kapel,
 Een ambiance van herinneringen
 Aan haar, maar zij zal aanstonds binnendringen
 Als evenbeeld, fantoom, visioen, model.

Marietta

Een duister oord, *gespenstig*, diabolisch!
 Ik speel mijn spel: ik zing, acteer en geef
 Me voor haar uit, alsof ik tweemaal leef.

Rozen, spiegel, shawl en luit: symbolisch,
Ein Lied gehört dazu, een melancholisch
 Lied: “Geluk, dat mij beschoren bleef”.

1920

Frank betreedt als psychotherapeut
De klankstolp van Pauls *Todesfantasie*:
Spiegel, haarlok, jurk, japon en luit,
Elk ding is *sacer*, als een relikwie.

Franks tussenkomst werkt als een therapie:
Pauls overdracht, de teruggekeerde bruid
Waar hij, euforisch, in zijn roes, op stuit,
Daarna: zijn cocaïnelethargie.

In de doodse stilte galmt en schalt
Haar stem; haar beeld, haar aanblik, haar *Gestalt*
Verschijnt als hersenschim, als archetype.

Herhalingsdwang: hoe trauma's en vergald
Genot de doodsdrijf in hem wakker riepen,
Haar *Fort und Da*, voorbij het lustprincipe.

Dialogues des Carmélites

Salve Regina (Kruisgang der Karmelietessen)

Zij bleven hun van hogerhand bij wet
Verboden liturgie, hun clandestiene
Regels trouw, hun bedelorde dienen:
Hun dienstbaarheid is hoorbaar in hun tred.

Met handen blank als kaarsvet, stearine,
Die zij gevouwen houden, in gebed,
Begeven zij zich richting guillotine,
Een boud Marialied wordt ingezet.

De valbijl valt en kliëft, een wervel spat
Uiteen, maar één voor één, haast onverschrokken,
Buigen zij voor ijzer, loodzwaar, glad,

Het hoofd: alsof, door dit vlijmscherpe blad,
Van hun gezang, geëscorteerd door klokken,
Bij elke klap één stem wordt afgetrokken.

Saint François d'Assise

Klankspel

Een bedelorde: vaders, broeders, zonen,
 Kruisen die zij op hun schouders hijsen,
 Het snerpen, tsjilpen, tikken, krassen, krijsen
 Van vogelstemmen, ijle vogeltonen,

Obscure, atonale, ongewone
 Geluiden, middeleeuwse rieken, zeisen,
 Beproevingen die monniken vereisen,
 De eindeloze, trage, monotone

Litanieën die zij luidkeels zingen,
 Hun pastorale operapartij,
 De deemoed waarvan schaarse handelingen

Getuigen, ongeschoeide wandelingen
 Op weg van priorij naar priorij,
 Dat alles trekt als klank aan ons voorbij.

La joie parfaite

Waar uitzichtloosheid woekert, zaai ik hoop,
Waar onrecht heerst of onvolmaakte vreugden
Gedijen, plant ik minderbroederdeugden,
Waar ik me barrevoets vertoon of loop,

Laait het klokkenspel van vogelstemmen
Op als Hof-van-Eden akoestiek;
Het geldt, de ezelmen in ons te temmen
Met poëzie en engelenmuziek.

Wie de kerk van Christus wil herstellen,
Vangt zijn werk, zijn arbeid bij de wortel
Aan: bij kerkgebouwen en kapellen,
Een bouwval wordt kapel met metselmortel.

Het is opdat ik ziel en lichaam kuis,
Dat ik vertwijfeld uitzie naar een kruis.

*Tableau***Broeder Leo (recitatief)**

Door alles wat zijn vogelsnavel spert,
 Door alles wat zich in de bossen roert,
 Door alles wat er zingt en fluit en koert
 En nu zelfs aanzwol tot één fluitconcert,

Door Gods muziek, die hem aldus gewerd,
 Werd Broeder Frans dusdanig overvoerd
 Dat hij het haast bestierf: zoals, besterd,
 De hemel innerlijk een snaar beroert.

Broeder Frans (Litanie)

Geloofd zijt Gij, o Heer, o hoogerwaarde
 God, ik zeg U dank voor zuster aarde
 Die mensen draagt en voedt en voor haar bloemen,

De grassen en de bloemen die zij baarde,
 En die zich op Uw vaderschap beroemen,
 Bij duizenden, zich onze zusters noemen.

Vogelveldtocht

Vogels zwermen alle kanten uit,
Alsof zij zo het einde van de tijden
Door kruis na kruis te trekken, voorbereiden:
Van Oost naar West naar Noord en weer naar Zuid.

Langs elke as verbreidt zich hun geluid,
Laat zo ook onze boodschap zich verbreiden,
Wie rondtrekt vindt de vogels aan zijn zijde
Als metgezel, als minderbroederbruid.

Het leven is een kruis, maar dan als ladder:
De maanden en de jaren zijn de sporten;
Laat, ongeacht het stoten en het horten,

Het buigen, het verkrommen, het gebladder,
Elke ziel zich op die ladder storten,
Met vogels als een hemelse escorte.

Stigmata (1)

De stammen die tot peilers, tempelzuilen
Verstarren, tot immense klankpilaren,
Verheffen zich als goddelijke snaren
Tot waar de allerijlste wolken puilen.

Laat mij vannacht Uw lijdensweg ervaren,
In Uw woud van kruisen waar slechts uilen
Zich krijsend in Uw klankwoestijn verschuilen,
Laat hier Uw foltering mij wedervaren.

Het bergmassief oogt als één lege, zwarte
Zee, één klankgeruis vervult de harten
En het gehoor van die hier ademhalen.

Laat Uw frequenties op mij nederdalen
En in mijn vlees Uw wonden openhalen
Opdat ik zelf versterf als man van smarten.

Stigmata (2)

Te gronde gaan is in Uw ogen slagen,
Alleen door ongerechtigheid te dulden
Verwerven martelaren troost en hulde;
Het kruis dat ik nu draag zal mij ooit dragen

(Wanneer ik naar Uw hemelse, vergulde
Sferen zweef, Uw gouden sarcofagen);
Door mijn handen werd Uw pen geslagen:
Zie hoe mijn vingers uit ontzetting krulden.

Laat mij (zoals Gij zelf eertijds op Goede
Vrijdag) als een offerande bloeden,
Bloedend, stollend op een crucifix.

Uw kruisdood was een grote letter X
Als overbrugging van de dood als Styx,
Hij draagt en schraagt mijn zelfkastijdingswoede.

Tommy

Brain opera

Subliem, doeltreffend, elk gitaarakkoord,
The Who, de bandbezetting: helden, goden;
See me, feel me... Tommy neemt het woord
Als blinde, flipperzieke hersendode.

Al vroeg, in een obscure episode,
Raakt zijn hersengroeiproces verstoord
En door het trauma van de vadermoord
Verwatert de latentieperiode.

Maar dan, als flipperster en fenomeen,
Verover hij de flipperkastlokalen,
Bevrijd, immuun voor optische signalen:

Ik kom, speel, overwin en entertain...
Vingeratletiek, paranormale
Kunst, muziek als hallucinogeen.

I'm free

Tommy is ontwaakt, ontketend, vrij:
Wie blind was kan weer zien, wie stom was, spreken,
Muziek vermocht de spiegel stuk te breken,
Versplinterd is het harnas van gelei

Dat hem omgaf, aan diggelen, bezweken
Aan een weergaloze drumpartij
En volgelingen, wachtend op zijn teken,
Brenge hij als zijn gehoor devotie bij.

Indringend zijn de ritmes, de vibraties,
Het klankgeweld dat Townshends vingers smeden,
Muziek slaat aan waar tests en observaties

Faalden. Na mentale deprivaties
Wordt Tommy als een medium aanbeden,
De fakir kan in hem naar buiten treden.

Listening to you

Autistisch, ongeneeslijk schizofreen,
Maar nu een meester in zijn discipline,
Niet te overtreffen, schijnbaar één
Met flipperkasten, met de speelmachine

Die vlugge vingers virtuoos bedienen;
Zijn brein leek onherstelbaar, heel ver heen,
Nu bulkt zijn lijf van de adrenaline
En gaat hij voor in een massaal noveen

Als ster, als kampioen der kampioenen...
En ik, in zijn gevolg, in het gehoor
Van deze goeroe, deze rocktenor,

Heb deel aan muzikale visioenen
En in zijn kielzog zie ik de miljoenen,
Een bergmassief beklim ik in zijn spoor.

Nixon in China

Nieuws

In de dageraad, de koude lucht,
Ben ik het nieuws, de tijd, de *common sense*:
De wereld houdt op mij haar telelens
Gericht. De kloof van koude oorlogszucht

En oorlogsdreiging heb ik overbrugd
In het belang van Homo sapiens:
De handdruk, Zhou Enlai als medemens,
Mijn Chinareis als een Apollovlucht.

Zij reisden van de aarde naar de maan,
Maar ik passeer de Stille Oceaan,
Een kleine stap, een fabuleuze sprong,

Zet voet op deze plek, de landingsbaan,
Het territorium van Mao Zedong,
Beschermer van mijn plaag, de Vietcong.

Luchthaven

De vliegtuigtrap, die dienst doet als balkon,
 De militairen, in hun legerjacks,
 Maar ook het Witte Huis, het Pentagon,
 Het thuisfront, voor de beeldbuis, als flashbacks:

De zenderkleuren die de luxaflex
 Passeren: *stars and stripes* op het gazon...
 De landingsbaan, mijn lach, mijn Rubicon,
 Tweeduizend mijl ten noorden van Saigon.

In het Noorden waait een kille föhn
 En nimmer was Amerika zo ver
 En ben ik wel van *home support*, van steun

Verzekerd? Koper klinkt: een legerdeun,
 De looper lokt, mijn politieke ster
 Die hoger rijst dan die van Kissinger.

Handdruk

In de koele Pekingochtend landt
Mijn *Air Force One* als hemelse machine,
Badend in een walm van kerosine,
Met mij als officiële afgezant

Aan boord. Ik lijk een foto in een krant
En leid, met een ampul amfetamine
Steeds binnen handbereik, een zeer geziene
Delegatie, druk en schud de hand

Van Zhou Enlai, premier en kameraad:
Alom geklap en geapplaudisseer,
Het landschap, grimmig in de dageraad,

De vreemde, onbekende atmosfeer,
Soldaten, eerst nog stevig in de maat
Marcherend, presenteren hun geweer.

Mao als dichter

Mao Zedong als dichter, literator:
Als Kissinger en Nixon hem bezoeken,
Verwijlt hij als geleerde tussen boeken,
Als filosoof en dichtende dictator.

De massamoordenaar, de instigator
Van revoluties, culturele breuken,
Grossiert in sibillijnse zedenspreuken
Als mensenkenner, tijdgeestobservator.

In Berkeley verslinden de studenten
Zijn verzen, universiteitsdocenten
Doorvorsen zijn verzamelde geschriften,

Vervlechten maoïstische fragmenten
Met slogans, boekentaal, intransigente
Gedachten over doods- en levensdriften.

De Grote Hal van het Volk

Oost en West zijn als twee klankheelallen:
 Hoe wonderlijk klinkt hier mijn favoriete
 Muziek! Akoestisch valt er te genieten
 En kan de ambiance mij bevallen.

Miljoenen volgen via satellieten
 Mijn *dinner speech* ten overstaan van allen:
 In eeuwigheid beklijft, in hun dendrieten,
 Elk misverstand dat ik mij laat ontvallen.

“De reis begint, een nieuwe lange mars:
 Van nu af aan wordt onze wereld beter...”,
 Maak deze expeditie uit voor farce

Of show, of schijnvertoning, ik ben wars
 Van cynici en slinger, als debater,
 Slechts lofspraak, dankbetuiging door de ether.

First Lady

Menshoog zijn de opruiende karakters,
Als revolutionaire hiërogliefen:
China als een land van duizendakters,
Gespeeld voor maoïstische kaliefen.

Vrouwen in bermuda's, rank geschapen,
Lichtvoetig en atletisch, die te wapen
Gaan en onderdrukkers decimeren
Met buitgemaakte bajonetgeweren,

Met handgranaten die als castagnetten
Klinken in de dans der bajonetten,
Met trommelsalvo's zonder amnestie,

En tromgeroffel, oorlogspoëzie,
Maar naast het plein bezichtigen cadetten
Het praalgraf van een oude dynastie.

Hainan

Het China van de palmen en de tropen,
De bamboewouden en de vruchtensappen,
De vissersdorpen en de zeelandschappen,
Van zwoele, soortenrijke biotopen

Verschijnt als achtergrond in bioscopen
En als decor van moeilijk te behappen,
Genadeloze, moeilijk te belopen
Routes. Strijd wordt sport en bergetappe.

Een bataljon van onwaarschijnlijk stoere
Frontsoldaten van de tweede sekse,
Bedreven in het vuren en het vloeren,

Het revolutionaire oorlogsvoeren:
Met snelle, onnavolgbare reflexen
Ontzetten zij de onderdrukte boeren.

Het vrouwendetachement

Wu Qinghua oogt weerloos en onwetend
 Maar dan: door haar belagers uitgejouwd,
 Mishandeld, uitgehongerd, vastgeketend,
 Ontsnapt zij naar het kokosnotenwoud.

Daar wordt zij opgejaagd en door notoire
 Ploerten in bandietenuniform
 Afgetuigd. Haar redding is een zware
 Abrupte, onvoorspelde tropenstorm.

Zij vindt het tentenkamp, het kampement,
 Het virus van de strijd wordt virulent,
 Het landhuis wordt (versterkt, bewaakt, ommuurd)
 Omsingeld. Wu Qinghua legt aan en vuurt...

Dit alles uitgevoerd in uiterst rase,
 Afgemeten, virtuoze passen.

Dooi

China's uitgestrekte arealen,
Door honderden miljoenen consumenten
Bevolkt, die naar een politieke Lente
Haken, naar in vrijheid ademhalen.

Na een lange reeks catastrofale
Revolutiejaren de detente,
Na revolutionaire kannibalen
En hongerjaren, verse nutriënten.

“Mijn weg, mijn route was een nieuw boeddhisme,
Een serum tegen vals subjectivisme”,
Fluistert leidsman Mao, met baret.

Hij zegt zijn vers en klimt uit zijn portret,
Als *founding father* van het maoïsme,
En reciteert en rookt een sigaret.

Oorlogsgeneratie

Hij kende de geluiden van het landen
Van jagers, en de beelden van de drommen
Soldaten die een heuvelrug beklommen
Op weg naar lege, zwaar bevochten stranden.

De mariniers, bewapend tot de tanden,
Het exploderen van Japanse bommen,
De stilte voor de val, de rookkolommen
Als quasireligieuze offerande.

Daar deed hij op, in zijn soldatenpak,
Wat hij later nooit meer af zou leren:
Uit onrust overmatig transpireren,

Uit zenuwachtigheid of ongemak;
Want ook als eerste wereldburger stak
Zijn huid al snel in zweterige kleren.

Zhou Enlai

Het nachtelijke duister houdt mij wakker...
We rukken op, de lucht is bleek en grauw,
De atmosfeer klef, broeierig en lauw,
Het licht komt op, de lijnen worden strakker...

Het water, in de putten, wordt snel brakker,
Het ochtendglorien, als een roze dauw,
Vernist, omfloerst een ondergrond van blauw:
Een epitheellaag over een dodenakker...

Alsof de zon de zonen van het leger
 Balsemde eer zij te gronde gingen
 Voor Mao Zedong als massamoordenpleger.

Wie is er zonder smetten en integer?
 Ik overleefde al diens zuiveringen,
 Maar word geplaagd door frontherinneringen.

Nawoord

Les cathédrales englouties

Opera als landschap 'na de schok',
Alsof, sinds Arnold Schoenberg en Max Planck,
Zich in de sfeer, de zone van de klank,
De toon, de akoestiek een ramp voltrok:

Tektonisch onheil, onderaards amok,
Een nucleair en hachelijk va-banque,
Rampspoed op de schaal van Ragnarok,
En opera verzonk als Doggersbank.

Maar het *Gesamtkunstwerk*, door atonale
Invasies overlopen, opgegeven,
Door Theodor Adorno afgeschreven,

Herrees, wist in dit postdiluviale
Milieu als klankfantoom te overleven,
Beklijvend in verzwolgen kathedralen.

Verantwoording

Deze bundel bouwt voort op *Louteringsberg* (mijn vorige dichtbundel, gewijd aan de muziek van Richard Wagner, 1813-1883) en op mijn studie *De filosofie van het luisteren: partituren van het Zijn* (Nijmegen: Vantilt, 2012).

Turandot (1924). Opera van Giacomo Puccini (1858-1924); libretto: Giuseppe Adami en Renato Simoni. Uitvoering: Companions Opera (1996, Rotterdam Ahoi), titelrol: Francesca Patanè [DVD]; Cf. Jasper Becker (2008) *City of heavenly tranquillity: Beijing in the history of China*. Londen: Allen Lane; Jack Weatherford (2010) *The secret history of the Mongol Queens. How the daughters of Genghis Khan rescued his empire*. New York: Crown Publishers.

Salomé (1905). Opera van Richard Strauss (1864-1949) naar het gelijknamige toneelstuk van Oscar Wilde. Uitvoering: Wiener Philharmoniker. Titelrol: Teresa Stratas [DVD].

Moses und Aron (1932). Opera van Arnold Schoenberg (1874-1951). Uitvoering: Wiener Staatsoper (2006).

Die tote Stadt (1920). Opera van Erich Wolfgang Korngold (1897-1957); libretto: Paul Schott, naar de roman *Bruges-la-Morte* van Georges Rodenbach. Uitvoering: Teatro la Fenice. Titelrollen: Stefan Vinke, Solveig Kringelborn [DVD].

Dialogues des Carmélites (1955). Opera van Francis Poulenc (1899-1963). Uitvoering: Théâtre national de l'Opéra de Paris. Titelrol: Denise Duval [CD].

Saint François d'Assise (1983). Opera van Olivier Messiaen (1908-1992). Uitvoering: De Nederlandse Opera (2008, Muziektheater Amsterdam). Titelrol: Rod Gilfry [DVD].

Tommy (1969). Rock opera van Pete Townshend (1945), *The Who*. Uitvoering: Polydor 1969/1996 [CD].

Nixon in China (1987). Opera van John Adams (1947), libretto: Alice Goodman. Uitvoering: Colorado Symphony Orchestra [CD].

Les cathédrales englouties. Naar: *Sunken cathedrals*, slothoofdstuk van Alex Ross (2007) *The rest is noise. Listening to the twentieth century*. New York: Farrar, Strauss and Giroux; *La cathédrale engloutie*, prelude van Claude Debussy (1910).

